

Vergaderjaar 2018–2019

26 488

Behoeftestelling vervanging F-16

Nr. 450

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 mei 2019

Mede namens de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat bied ik u, conform de brief van de Vaste Commissie Defensie «Overbrengen commissiebesluiten inzake informatievoorziening F-35» en de (gewijzigde) uitgangspuntennotitie groot project Verwerving F-35 uiterlijk gelijktijdig met het Jaarverslag van het Ministerie van Defensie (Kamerstuk 35 200 X, nr. 1), de Financiële verantwoording over het jaar 2018 van het project Verwerving F-35 aan. Tot op heden was deze financiële verantwoording in de voortgangsrapportage opgenomen.

De financiële verantwoording over het voorgaande kalenderjaar wordt vergezeld van een controleverklaring van de Auditdienst Rijk¹.

Zoals met de negentiende jaarrapportage project Verwerving F-35 (Kamerstuk 26 488, nr. 443) gecommuniceerd is het project Verwerving F-35, met het vervallen van het in 2013 vastgestelde aparte financiële kader, een regulier project binnen Defensie geworden. De ramingen worden thans herzien op basis van nieuwe inzichten in onder meer de transitiekosten, modificaties en de actuele dollarkoers. In september 2019 wordt uw Kamer op Prinsjesdag met de jaarlijkse voortgangsrapportage geïnformeerd over de actuele ramingen.

De Staatssecretaris van Defensie,
B. Visser

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

Financiële verantwoording 2018 project verwerving F-35

Tabel 1: Gerealiseerde ontvangsten (in miljoen €)

	ontvangen t/m 2017	ontvangen in 2018	ontvangen t/m 2018
Enmalige bijdrage industrie	4,5	0,0	4,5
Afdrachten uit hoofde van omzet	9,2	2,3	11,5
Royalty's	0,0	2,5	2,5
Verrekening PRL Voorschot	0,0	15,1	15,1
Totaal	13,7	19,9	33,6

Tabel 2: Gerealiseerde betalingen (in miljoen €)

	betaald t/m 2017	betaald in 2018	betaald t/m 2018
Concept Demonstration Phase (Defensie)	10,5	0,0	10,5
Concept Demonstration Phase (EZ)	82,8	0,0	82,8
<i>System Development and Demonstration</i>	792,2	0,0	792,2
Nederlandse projecten	38,3	0,0	38,3
Voortgezette verwervingsvoorbereiding	778,1	442,3	1.220,4
Bijdrage doorontwikkeling PSFD-fase	48,1	11,4	59,5
Totaal	1.750,0	453,7	2.203,7

Tabel 3: Aangegane en openstaande verplichtingen (in miljoen €)

Deelfasen	openstaand per 311217	aangegaan in 2018	betaald in 2018	openstaand per 311218
<i>System Development and Demonstration</i>	0,0	0,0	0,0	0,0
Nederlandse projecten	0,0	0,0	0,0	0,0
Voortgezette verwervingsvoorbereiding	746,6	1.030,6	442,3	1.334,9
Bijdrage doorontwikkeling PSFD-fase	15,3	0,7	11,4	4,6
Totaal	761,9	1.031,3	453,7	1.339,5

Tabel 4: Openstaande voorschotten (in miljoen €)

Deelfasen	openstaand per 311217	nieuw in 2018	verrekend in 2018	openstaand per 311218
<i>System Development and Demonstration</i>	0,0	0,0	0,0	0,0
Nederlandse projecten	28,7	0,0	0,0	28,7
Voortgezette verwervingsvoorbereiding	185,8	58,1	100,5	143,4
Bijdrage doorontwikkeling PSFD-fase	48,3	11,4	34,4	25,3
Totaal	262,8	69,5	134,9	197,4

Tabel 5: Openstaande vorderingen (in miljoen €)

Openstaande vorderingen (in miljoen €)	Openstaand per 311217	Ingesteld in 2018	Ontvangen in 2018	Openstaand per 311218
Royalty's geleverde FMS toestellen	3,0	3,7	2,5	4,2

Toelichting bij tabellen 1 t/m 5

Algemeen

Bovenstaande tabellen geven voor de verschillende fasen van het project inzicht in de gerealiseerde ontvangsten, de gerealiseerde betalingen, de aangegane en openstaande verplichtingen, de verstrekte, verrekende en de openstaande voorschotten, de ingestelde, ontvangen en openstaande

vorderingen naar de stand van begin en ultimo 2018. Dit overzicht is opgesteld in overeenstemming met de vereisten voor financiële verslaggeving, zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet en de Regeling Grote Projecten.

Ontvangsten

In 2018 heeft het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat € 2,3 miljoen aan afdrachten ontvangen uit hoofde van € 114,440 miljoen aan omzet in 2017 door de MFO-bedrijven. Het totaal aan ontvangsten sinds 2008 bedraagt hiermee € 16,0 miljoen inclusief de eenmalige bijdrage van de industrie in 2002 van € 4,5 miljoen.

Van de FMS-partnerlanden is er in 2018 € 2,5 miljoen aan *royalty's* ontvangen.

Gedurende 2018 is het *Partner Reprogramming Lab* (PRL)-voorschot verrekend. De originele behoefte achter dit voorschot was komen te vervallen wegens het annuleren van dit project. Daarmee is besloten om dit (reeds vooruitbetaalde) bedrag aan te wenden voor een andere behoefte binnen het project verwerving F-35. Om het een en ander financieel juist te verantwoorden, is zowel op de ontvangsten als de uitgaven in 2018 een bedrag van € 15,1 miljoen geboekt.

Betalingen

Betalingen in vreemde valuta geschieden tegen dagkoers dan wel termijnvaluta. De verantwoording in de administratie van Defensie geschiedt tegen de maandkoers van de betreffende maand van betaling. Bij deze boekingsgang ontstaan verschillen tussen de werkelijke koers van betaling en de verantwoorde koers. Deze verschillen kunnen significant zijn. Deze werkwijze geldt voor Defensie als geheel, en is niet specifiek voor het project verwerving F-35.

Verplichtingen

De verplichtingen worden sinds 1 januari 2016 niet meer tegen plankoers gewaardeerd, maar tegen administratieve maandkoers (dat betekent dus dat maandelijks een herwaardering wordt uitgevoerd door FABK). De waardering van de openstaande verplichtingen ultimo 2018 is dan ook administratieve maandkoers december 2018 (€ 1 = \$ 1,129) met dien verstande dat voor het merendeel van de aangegane verplichtingen een termijnvalutacontract wordt afgesloten.

Voorschotten

Alle voorschotten van voor 2008 zijn tegen de maandkoers van december 2007 gewaardeerd en de voorschotten vanaf 2008 zijn gewaardeerd tegen de op het moment van verstrekking geldende maandkoers. Uitzonderd zijn de posten die met valutatermijncontracten zijn afgedekt, deze zijn opgenomen tegen de betreffende valutatermijnkoers.

In het begin van het project werden de meeste betalingen met betrekking tot het verwerven van de F-35 testtoestellen als voorschot verstrekt en als zodanig geadministreerd. In Tabel 4 is dit gedeelte van de verrichte betalingen weergegeven. Na voltooiing van de desbetreffende werkzaamheden en/of levering van de desbetreffende goederen of diensten worden deze voorschotten administratief verrekend. Hierbij ontstaan geen koersverschillen. Zoals blijkt uit Tabel 4 heeft de stand voorschotten ultimo 2018 een omvang van € 197,4 miljoen.

Onder Voortgezette Verwervingsvoorbereiding is voor een bedrag van € 58,1 miljoen aan nieuwe voorschotten bijgekomen en voor een bedrag van € 100,5 miljoen aan voorschotten verrekend. De nieuwe voorschotten hebben vooral betrekking op de PSFD-MOU (het jaarlijkse contributievoorschot waaruit diverse overheadkosten worden betaald) en de *Economic Order Quantity* (de voorschotbetaling waarvan grotere hoeveelheden componenten t.b.v. de productie kunnen worden besteld, waardoor schaalvoordeel ontstaat). Onder de doorontwikkeling van de PSFD-fase is gedurende 2018 voor een bedrag van € 11,4 miljoen aan nieuwe voorschotten betaald en is voor een bedrag van € 34,4 miljoen aan voorschotten verrekend.

Vorderingen

Alle vorderingen per 31 december 2018 zijn gewaardeerd tegen de administratieve maandkoers december 2018 (€ 1 = \$ 1,129).

Zoals bekend zijn inmiddels FMS-overeenkomsten gesloten voor de aanschaf van F-35 toestellen door niet-partnerlanden. Nederland ontvangt als partner bij de ontwikkeling van de F-35 *royalty's* voor de toestellen die aan niet-partnerlanden worden verkocht. Gedurende 2018 zijn 16 toestellen geleverd aan niet-partnerlanden. De ingestelde vorderingen zijn gebaseerd op een overzicht welke door het *F-35 Lightning II Joint Program Office* (JPO) is verstrekt.